

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK
minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 Ft. félévre 2 Ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.
Pénz- és érték küldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ
(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)
a lap szellemi részét illető küldemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos o. titkárhoz)
címzendők.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
	széri hirdetéskor					
	ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr
1/16 lap	14	36	70	120	160	200
1/16 "	7	18	35	60	80	100
1/16 "	350	9	1750	30	40	50
1/16 "	175	450	875	15	20	25
1/16 "	90	225	440	750	10	1250

Többszöri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.
A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.
Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főbíró gr. Te-
leki Dömökös-ház.) Mellékletek 5 o. é. ftba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Gazdasági gépek s eszközök a világkiállításon

I.

Azon nagykeretű képnek, mely most a világkiállítá-
ásban élénk táruul, -igen tekintélyes részét a gépek
képezik. Ezek között ismét a gazdasági gépek azok,
amelyek oly tömeges s oly részletes bemutatást nyertek,
minőbe az előbbi kiállítások alkalmával nem
részesültek s jelenleg áttekintést engednek a gazda-
sági gépügy mai állásáról s lehetővé teszik azt, hogy
az e téren való fejlődést és haladást a közbeeső évek
tartama alatt megítélhessük. Ott állunk ma, hogy
gazdasági munkáink minden neméhez birunk már
nyers erőt helyettesítő közeget; a gépész századunk kö-
zelebbi tizedei alatt gyors léptekkel sietett a gazda
segélyére, s az eszköznek vagy gépnek, melyet ő egy
vagy más munka végzésére tervezett, a gyakorlat
emberével együttesen állapították meg hírét s karölt-
ve mozdították elő önérdéküket. A gépész alkotó
elméje teremtett, a gazda utmutatása javított s így
kerültek a köztérre az emberi munka megváltói,
emelkedve tökélyben s használhatóságban, úgy, hogy
megjelenésük korszak alkotó lón a gazdaságban.

A korábbi világkiállítások mindegyike meghozta
a maga remekét a gazdasági gépek közül. Az 1851-i
londoni világtárlaton az arató gépek; az 1855-i pá-
risi kiállításon a cséplő gépek nyertek bemutatást.
1862-ben Londonban gőzcséplőgép s a lerakó szerke-
zettel ellátott aratógépek tűntek föl tökélyetes alak-

jukban. Ugyanezen alkalommal bocsátott a világbi-
rálatra a gőzszántás eszméje. Az 1867-i párisi tárlat
minden ezen remekműveket a gyakorlat teljességébe ve-
zette be s azóta gazdasági haladásunk tagadhatlanul
főnnebb és főnnebb hágott. Folyamatban levő kiállí-
tásunkra nem mondhatjuk el, hogy oly gépet mutatott,
volna be, mely gazdaságunkra nézve új korszakot
képezne; mai állásunkban új s nagy horderejű gépé-
szeti jelenségre már nem is igen számíthatunk; de
bemutatta már ismert gépeink oly számát és oly tö-
kélyét, a melyet látnunk, beismernünk örömeinkre szol-
gálhat; föltünteti azt, hogy a bel-és a külföldi gyá-
rosok mire fektetnek sulyt, hogy mely szempontok-
ban nyerünk itthon is teljes kielégítést s miért kell,
de tanácsos is, máshova, helyzetünket tekintve, kül-
földre fordulnunk.

A következő sorokban a kiállítás eme részéről
lapunk teréhez képest kis és általános áttekintést adni
őhajunk. Ismertetésünket fontosság szerint ugyan más
országánál kellene kezdenünk, de kötelességérzet sze-
rint először is honunkat vesszük szemle alá.

Magyarország gazdasági gépkiallításáról
általában kedvezőleg nyilatkozhatunk, valamint így
nyilatkoznak idegen látogatóink is. A jó rendezés,
kényelmes szemlélhetéss hozzáférhetéss s a takaros kül-
ső megbarátkoztatják a szemlélőt a helyiséggel. A tár-
gyak pedig technikai kivitel, anyagminőség s czélsze-
rűség tekintetében méltán sorakoznak külföldi szom-
szédaik mellé s keleti szomszédunk, Oroszország elé.

Terjedelemre nézve is jól esik látnunk hazai gépgyárosaink élénk részvétét a csarnoknak majd negyed része Magyarország czime alatt áll, s alig van nevezetesebb honi gépgyárosunk, a ki ki nem állított.

Ha kiállított gépeinket osztályozni akarnók, úgy azok legnagyobb része a földmivelő eszközök, vetőgépek, rosták, szecskavágók, zúzó, darálók és malmok, tengeri morzsolók, kézi és lőerejű cséplők, sajtók s kenderzúzó csoportjába helyezendő. Természetesen ezenkívül úgy a nagyobb, mint a kisebb méretű s különféle czélú gépek jelentékeny száma áll előttünk; így például vannak honi készítményű gőzgépek, ezekhez cséplőgépek, fűrészek, ritkábban használt földmivelő eszközök stb. e. f.; az általános többség még is csak a főntebbi csoportokat illeti meg s a kiállítás e tekintetbeni tapintatossága is elismerendő, mert sokkal fontosabb volt reánk nézve a leginkább használt eszközök és gépeknek itthon, eredetileg tervezett s nem idegen minták után készült számát s technikáját, semmint egyes specialitásokat a közszemléletnek bemutatni.

Egyes kiállítóink nagy meglepéssel szemlélhető tárgyai közül ki kell emelnünk a Vidacs-féle gépgyár készítményeit. A gyár mely kezdetben az ekék készítésében specializálta magát s ezen készítményei által jó hírnevét megalapította, ma már mint etablissment tág körű tevékenységgel dicsekszik. Nálunk mindenütt jól ismert ekéin, és rostáin, továbbá boronái, szecskavágói, morzsolói, vetőgépei, lőcséplőgépein kívül ott találjuk már a honi készítményű gőzcséplőgépet is, mely mint első e nembeni magyar készítmény, elismerést vívott ki s élénken üvöztetett. A kiállítás külső csinjára is figyelem fordítatott s díszére válik a gyárnak, mely fölött—sajnos—ép e napokban „az idők viharos járása“ megnehezült. E gépgyár a jury által két rendbeli éremmel tüntettetett ki. Gazdasági gépeiért egy haladási éremmel kiállított és hordozható és helytálló gőzgépeiért pedig a jutalom-éremmel.

Gubicz András utódjainak gazd. gépgyára kitünőeknek elismert különböző méretarányú ekéit s egy szelelő-választó rostát állítja ki. A Gubicz-féle ekék a legjobb hirnek örvendenek s eddigelé, a mely gazda e gyárból szerzé be ekéit, úgy minőség, mint tartósság tekintetében ez eszközökkel teljes meglepéssel dolgozott. A gyár ekéi nem is maradhattak figyelmen kívül a kiállításon s a bíráló bizottság által — mint értesültünk — első rendű éremmel ruháztattak föl.

Legtöbb saját készítményt s legnagyobb részle-

tezettséget Kühne Ede mosonyi gépgyára mutat be. Kühne-nek gyárból a múlt évben került ki a Garret-modorú vetőgép önkészítményű 1000-ik példánya s bizonyos, hogy az ily nagy szám mellett nyert tapasztalat alapján ezen itt bemutatott vetőgép oly tökéletes a maga nemében, aminőnek csak az adott viszonyok között lennie lehet. E gyárban van forrása a jónevű „mosonyi rostáknak“ is, melyek méltó bemutatásra leltek. Egyebeken kívül a gyár a földmivelő eszközök minden csoportját jó készítményű tiszta munkájú, mesterkétlen példányokkal tünteti elő. A takaros külsőség melylyel itt találkozunk, méltóan szegődik a tárgyak valódi becséhez.

Strobel és Baris pesti gépgyár saját szerkesztésű aratógépét mutatja be, ezenkívül könnyebbfajta ekéket, jó boronákat, gyűjtőgépet szecskavágót és zuzót, fűrészt és borsajtót állított ki; ez utóbbi a figyelmet különösen megérdemli, amennyiben a legnagyobb haszoneredménnyel működik az erő kihasználására nézve, kettős irányban t. i. alulról és fölülről egyszerre gyakorolván nyomást, míg más ismert, egyirányú sajtóknál az erő egy része oldalnyomássá válik s mint ilyen eredményt nem ad.

Stadel Károly győri gyáros jólkészült lőerejű cséplőgépet, szecskavágókat, rostát és malmot. Polgár P. Makóról csinos ekéket, boronákat, sorvető és gyűjtőgépet; Závár és Stoye Sopronból, sorvetőgépeket, csillagos vashengert, ekéket, exstirpátort s rostát; Győri és Ünger Mosonyból Garret-modoru sorvetőgépet, gyűjtőt és rostát; Bokor Nándor N. Czenkről szintén Garret-modoru sorvetőt, répavágókat s egy jó izléssel készült magyar lőszeke- ret állítottak ki kifogástalan munkával s gyártmányaik az e nembeni külföldi készítmények mellett nyugodtan megállhatnak.

Eichinger Károly Szegedről jó nevű rosta- gyárnok is gondoskodott méltó képviseltetéséről s „szegedi“ s még inkább „vásárhelyi“ néven ismert igen jól működő szelelő és választó rostáiból 7 darabot küldött fel a tárlatra.

Andrèe, kishéri intéző által tervezett sorvetőgép mi fölött néhány évvel ezelőtt élénk vita folyt s mely minden fölerőszakolás dacára is kis kört volt képes magának hódítani, szintén bemutatott.

Egyéb kiállítóink közül még a következők hozzájárulását kell kiemelnem: Dorning mérnök Polgárdi-ról saját szerkezetű gőzmozdonyt állítja ki, melyen a hengerdugattyu az ide s tova egyenesen váltakozó mozgás helyett a zárral együtt körforgást te-

szen, miáltal a surlódás igen mérsékelteket. Fritz J. Fehértemplomról borsajtót; Leicht M. Eszékről ekéket és boronákat; Leitenberger és Schlosser Temesvárról mélyműveléshez való ekéket, porlasztókat, továbbá rostát állított ki. Egy kollektív szerű csoportban láthatók Votoccek répakiemelője, Horsky rúchadójának imitációja a turó lábakkal; Seibert szőlő sorkapája; a mezőhegyesi gazdaság ekéje s egyebek közt a Zattler S. től Kolozsvárról kiállított vetőke, melynek hátulján a Garretmodorú kétsoros vetőkészülék a barázdába a magot azonnal be is veti s aláakarja; ugyan ötle egy erdélyi faekes egy fajáról. Manojlovits, szt.-tamási gyárosnak kiállított készítményei nehézséget, alak s anyaghibákat árulnak el. Malmok közül kiemelendők a pesti Láng és John Davis által kiállított nagyobb s a székesfehérvári Schlammadinger által készített kézi malmok s különféle, elmésen készült őrlőkészülékek. Geitner és Rausch Pestről malomköveket s malomeszközöket mutattak be.

Figyelemben részesülnek Luft és Wagner T.-nek Eszékről felküldött kender törő gépei, melyek naponként munkában lévén, igen megnyugtató eredményt mutatnak be a szemlélőnek.

Meg kell emlékeznünk még honunk tárlatában két angol gyárossról is, kik, bár saját honuk csarnokában is tekintélyesen képviseltették magukat, még a mi osztályunkban is kiállítóknak, erre ugyan nálunk kötött üzleteik elég indokot is adnak. Robey czég gözcséplőgépet, malmot, körfürészt, Ph. Nicholson pedig egy cséplőgépet állítottak ki.

Végül nem hagyhatjuk említés nélkül egy derék iparosunkat Kollerits Pált Pestről, akinek sodronyszövet-, fonat- és szitaárúk gyárából valóban kitűnő készítmények lőnek ezuttal bemutatva.

E rövid vázlat után, melylyel kiállításunk egész állományát felkarolni iparkodtunk, csalódás nélkül hiszem állithatni azt, hogy hazánk iparának e szakbani állása megnyugtatható lehet ránk, s jó bemutató az idegenekre nézve. Akadályok, melyek nagyobb gépek előállítását nehezítik, nemcsak nálunk, de más államokban is vannak; azért nincs mit mentegetni magunkat; de kiállításunk eszközei s gépeinek szabatos szerkezete, jó kivitele, sokoldalúsága, tekintélyes száma oly érvek, melyek után úgy gazdasági gépíparunk, valamint gazdasági kulturánk is a nagy világ kedvező ítéletében részesül.

A trágyakezelése a szántóföldön.

A trágyának a szántóföldön való kezelése körül első pillanatra felöltik a kérdés: vajon a régi szokás szerint, kupaczkokra osszuk-e a trágyát a javítandó területen, vagy az újabb eljárás szerint, egyszerre a szekérről való letakarítás alkalmával elterítsük?

Részemről én határozottan az utóbbi eljárást ajánlom. És pedig azért, mert ily módon egyenlően részesül a föld a trágyázás jótékonyosságában, míg ha előbb kupaczkokra huzatik a ganaj s hosszabb ideig úgy áll, az eső- s hóvíz behatása folytán buja foltok támadnak a veteményben, mi annak a jele, hogy a trágya javarésznél tömege a kupaczkókból le szivárgott a földbe, s ekként a kupaczközök soványabban trágyázásban részesülnek.

Egy más kérdés, mi e pontnál felmerül az, hogy mily minőségben vitessék a trágya ki a szántóföldekre, avagy az istáliból azonnal szalmásan, erjedtetlenül?

vagy közép érett állapotban, szalonnás minőségben?

vagy végre egészen, vagy éppen tulérett, korhadt állapotban?

Iparkodni fogok e kérdésekre egyenkint megfelelni.

Az erjedetlen szalmás trágya a földet izgatja, leszántás után a földben erjed, nyagazért nehéz, kötött hideg tafajra az ilyen trágya való leginkább.

A szalonnás trágya az erjedésen már tul lévén, kevésbé hevítő természetű, ugyanazért könnyű, heves természetű vagy éppen homokos földekre az ilyen trágyát alkalmazzuk.

Az érett trágya használása inkább kertben engedhető meg, mert mire szalmás állapotról éretté válik, a trágya 85 százalékot vesz súlyából, s így egy mázsából csak 15 font marad, mire a szántóföldre kerül.

Tekintve ezen roppant veszteséget, a leghirvevesebb gazdák, mint Thaer, Schwertz, Davy stb. azt ajánlják, hogy hacsak rendkívüli talajviszonyok nem követelik az ellenkezőt, trágyánkat mielőbb, ha lehet, éppen fris állapotban vigyük ki a szántóföldre s iparkodjunk azt mielőbb leszántani. Így járván el, trágyánkban 85 száztólit gazdálkodunk meg.

Ha a gazda ember mindig ráérne trágyát hordani, ha mindig volna helye hova hordani, e rendszer elfogadása ellen szót nem fognék tenni, mert józanságát belátom

De mivel a trágya rögtöni kihordásában sok akadályaink lehetnek és vannak, mivelhogy egy apródonkiat a heti trágyaszaporulatot nehéz volna kivinni és leszántogatni, mert sem a fuvarozásra, sem a szántásra nem érünk rá igen sokszor más mezei munka miatt, mert sokszor kisebb-nagyobb gazdasági bajok, vonósaink betegsége, láb fájása stb. a rossz utak lehetetlenné teszik a trágyahordást. Kénytelenek vagyunk ekként a trágyázási munka súlyát télen végezni, s tavasszal és nyáron csak úgy lopni az időt egy kis ugar trágyázásához.

Trágyafuvarozásunk ily módon bizonyos időszakhoz kötött lévén, a fris trágyának folytonos kihordása ki nem vehető.

Ha így nem volna, akkor hasztalanul vesztegettem volna a szót a trágya kezeléséről az udvarban, mert különben

a trágyakezelésnek legjobb módja csakugyan az volna, hogy az istállóból egyenesen kivitessék a földre.

Hanem akkor aztán ha ez lenne a szabály, nem lenne szabad többé hosszú szalmával almozni, mert annak leszántási munkája felettle hiányos.

Legcélszerűbb tehát a trágyát erjedés után közép-érett vagy szalonnás állapotban hordani ki, itt is van ugyan mártetemes súlyvesztés, mit a korhadás idézett elő, de ezen segíteni nem lehet.

A mely trágya rögtön szétterítetvén a szántóföldön, télen át leszántatlanul fekszik, első évben aránylag gazdagabb termést ad, de a későbbi évekre kisebb hatással fog lenni.

A szalmás vagy friss trágya az első évben kevesebb eredményt mutat, de hatása tovább eltart a földben.

Az érett trágya az első termésre majdnem teljesen kiadja erejét, s a későbbi évekre szűken marad.

Hosszas kísérletek alapján azt állítják a tudós gazdák a trágya utóhatására nézve, hogy az istálló trágya közép minőségű tevékeny földre alkalmazva trágyázó erejéből az első évben elveszt 50 százalékot, másodikban 25-öt, a harmadikban 15-öt, a negyedikben 10-et s így az ötödik évre vagy semmi sem marad többé, vagy csak egy semmivel határos kis töredék.

Ebből ismét az következik, hogy bitokunkat minden öt és legfeljebb hat évben okvetlenül kell trágyáznunk, ha csak annak végkimerülését megérni nem akarjuk.

Pedig tudjátok, édes gazdatársaim, hogy hány évben trágyázza át, még a jobb gazda is földjeit nálunk? tiz, tizenöt év alatt. Tessék utána vizsgálni a ki kétkezik, és ugy fogja találni.

Es ez ijesztő tapasztalás; — e bajon minden áron segíteni kell.

A segítség egyik módja, a trágyának gondos szaporítása mellett, abban is rejlik, hogy nem kell egyszerre oly sok ganajt adni a földnek, mint mi rendszeren szoktuk tenni, — számítva arra, hogy hiszen 15—20 év múlva kerülünk vissza reá megint.

Az ilyen okoskodás igen káros, először, mert hogy ugy szóljak, ok nélkül megzabáltatjuk a földet, többet adván neki egyszerre, mint kell, s akkor összedül benne minden, később meg felemésztetvén a fentebbi kimutatás szerint bármely mennyiségben nyújtott trágyaerő is 4—5 év alatt, később a föld koplalhat hosszú évek során.

Tehát trágyázzunk gyérebben, de rövid időközökben: ez a feladat.

A belga gazda minden évben minden földjét megtrágyázza istállótrágyával, árnyékszék-ürítéssel, mésszel, csont-

liszttel, hamuval stb, de valamivel mindenesetre, de van is ott szép földmívelés, milyenről mi nem is álmodunk.

Ha, mint ez — főleg váltógazdaságban, előfordul, hogy reáérünk ugyan trágyát hordani földünkre, de nincs hely hozzá terítsük, s kénytelenek vagyunk nagy, 10—12 szekérenyi halmokban az ut mellett rakni le, ez esetben a trágyát földdel be kell fedni 5—6 hüvelyknyi vastagon, hogy a kiszáradás- és párolgástól megóvassék.

Az ily halmoknál nem kell sajnálni a termőföldet, oda kell rakni reá s nem az ut szélre, mint ezerszer láttam, hol a trágya szivárgó leve haszon nélkül veszne el, míg a termőföldön néhány mérő magzaporulatot fogtunk előidézni.

Ha a trágya leszántás alá kerül — főleg ha szalmás az minden eke után egy gereblyés gyermek menjen, ki a barázdaszélről a trágyát a barázdafenekre igazgassa, ez a napszám nagyon kifizeti magát.

Ha tavasszal trágyázunk, a szántást azonnal le kell jól hengerezni, hogy a trágya korhadása elősegíttessék.

A trágyázásnak egy neme az úgynevezett kosarazás vagy fektetés is, mi abból áll, hogy a szarvasmarha, ménes vagy juhfalca bizonyos pontokra éjjelen szabadon, vagy, mint ezt a juhokkal tenni szokták, korlátok közt tartatik.

A kosarazás alatt leginkább a juhok fektetését szokták érteni; 100 darab juh 200 nap alatt, ha a fektetési hely bizonyos idő elteltével tovább-tovább vitetik, 2 magyar holdat képes betrágyázni, s egy-egy hold körülbelül 300—400 mázsa ürülékot nyer.

Az ilyen fektetett vagy kosarazott helyeknek mielőbbi leszántása igen célszerű.

A trágyázásnak gazdaságos és ajánlatos neme az is, mit hazánkban számos német községben követnek kukoricza alá. Ezek kapa után vetik a kukoriczát s minden lyukba a mag fölé egy pár marok érett trágyát vetnek. Itt már kifizeti magát az érett trágya.

Ily módon trágyázzuk a szőlőt is legcélszerűbben, t. i. a tőke körül a földet kiemeljük s trágyát adunk neki, s viszont befedjük földdel. Így trágyázzuk a gyümölcsfát is.

Hátra van még a kérdésre felelnünk: mennyi trágyát adjunk földünknek, hány mázsát? felelet: ha nagyon kiélt volt a föld, első ízben legalább 4—500 mázsát, ha repcét vetünk, ismét legalább ennyit; ha jobb erőben van a föld elég 300 mázsa is takarmány alá. Ha ugart trágyázuuk elég lesz 200 mázsa egy-egy magyar holdra. Ezt egyébiránt saját földje és saját tapasztalata fogja mindenkinek legjobban megmondani.

Ismétlem, hogy inkább többször kerítsük vissza a trágyázást és kevesebbet adjunk egyszerre, mint megfordítva.

T Á R S A L G Ó.

Világkiállítási levelek.

XIII.

(G. V.) A lajtántuli tartományok mezőgazdasága egyrészt hazánk közvetlen szomszédságában, másrészt számos külön építményben van elhelyezve. A bécsi cs. k. gazda-

sági egyesület kezdeményezése és az összes testvéregyletek hozzájárulásával egy tehenészeti kiállítás jött létre, mely az Austriában honos és használt összes tejelő fajtákat mutatja be, — ezen érdekes tárlatnak óhajtunk mindenké-
előtt néhány sort szentelni.

A világkiállítási tér keleti szélén a havasi paraszt-

házaktól déli irányban csinos épületet találunk, mely 16 különböző fajtának helyet ad. Az istálló mintegy patkó alakú, a berendezés elegans és mintaszerű, miután az egyes részletek, u. m. lánczok, jászolok, állások, butorok, edények s a t a legnevezetesebb iparosok által szállítottak és egyszerűen kiállítási tárgyakul is szolgálnak.

Minden egyes fajta három példány által van képviselve és rendszeresen fejetik, a tej ott helyben értékesítésre talál, némelykor vaját is készítik a Lefeldt és Lentschféle köpülő gép segélyével. A fejési eredményekről már most megemlékezni időelőttinek tartanók, mert csak a tárlat végével fogunk rendelkezni huzamosabb időre terjedő érdekes adatokról, melyek biztosabb következtetéseket engednek.

Ha az istálló északi kapuján bemegyünk balra a montafuni, jobbra a mürzthali fajtát látjuk feltüntetve. A montafuni tehenek közép nagyságuk (élő súly 8—9 mázsa, magasság 4') színre nézve a schwyzi fajtához nagyon közel állanak, legkedveltebb a barna és barnásszürke változvány. Az állat külleme bő tejelésre enged következtetni, igavonó és hizó képessége kielégítő. A vorarlbergi tenyésztők azonban csakis jó havasi legelő mellett vállallnak jó állást kitünőségéért.

A mürzthali fajta hazánknak Styriával határos megyéiben eléggé ismeretes és ugyanott különféle foku keresztezésekben is előfordul, melyeket a birtokos azonban a vevő kárára nem ritkán elhallgat. Jellemző a bőr setét színe, többnyire borzveres fedszőrrel, a setét fényszáj világosabb csikok által van határolva, a szemek gyűrűvel—mint Styriában mondják ókulával—vannak körülveve. A mürzthaliak három különböző nagyságban fordulnak elő, míg az u. n. murbodeni tájfajta külön változványul tekintendő. A mürzthali jól tejel — ha jó és édes szénával jól tartjuk, hazai fajtánkkal keresztezésre nagyon ajánlják.

A mürzthali mellett áll a podoliai fajta, melyet három szép példányban horodenkai Báró Romaszkan Jakab mutat be, természetesen nem mint tejelő fajtát par excellence — hanem mint olyant, melyet ott és nálunk viszonyaink parancsolta szükségből e célra is felhasználnunk kell. Az általánosan ismert állatok tüzetesebb leírását mellőzve, elég lesz korábbi — állatkiállítási—leveleinkre hivatkozni.

A podoliaival szemben a cseh opocsnoi törzs foglal helyet, mely a parlagi és schwyzi fajtának keresztezési eredménye. A törzs csekély számu, mert kivált az 1866. hadjárat azt teljesen megtizedelte, de a kereslet kivált Prága vidékén nagy; tejelés bő egyes példányoknál 2000 kupáig, mind a mellett a törzs csak localis értékkel bír.

Az istálló hosszrészébe hatolva a Tirolban honos oberinthal marha tűnik szemünkbe. Az állat nem természetes, finom csontozatu és gyengéd bőrű; vérében Allgau Montafun, Schwyz s. a. t. fajtái különböző mérvben osztoznak, kitünően tejelő localis értékű törzs.

A lavanthali és mariahoi marha közel rokonságba áll egymással, az elsővel a magyar óvári gazd. tanintézet tett huzamosabb ideig kísérleteket tisztán és magyarokkal keresztezve, de felhagytak vele, miután az eredmény nem

volt kielégítő. Otthon Karinthiában a lavanthali mint gyorsan fejlődő, jól és gyorsan hizó, valamint zsíros tejű állat nagyon becsült; e tulajdonokkal kisebb mérvben bír a mariahoi fajta, de oly kényes mint az előbbi.

Mint nagyon változó tájfajtát az u. n. stockeranit látjuk bemutatva, mely az u. n. manhartsbergi negyedben leginkább el van terjedve s a parlagi fajtának idegen vérel eszközölt nemesítésének köszöni lételetét. Első sorban közreműködött a mürzthali, mariahoi, schwyzi és több fajta, sőt ezeknek keresztezései is; némely vidéken hollandi bikákat is alkalmaztak — természetes tehát hogy a z eredmény is nagyon váltakozó és úgy szólván minden falu külön tájfajtaival bír. Átlagban a testnagyság emelkedett de a tejelési képesség kétes, az igavonó erő csekély, e hátrányt ugyan nem igen veszik számba az ottani tenyésztők, mert Alsó-Ausztria ezen vidékein a mezőgazdasági munkát tulnyomóan lovak végzik.

Az eddig említett állatok a fehér szürkés marhához tartoznak és a podoliai kivételével, hegyes, vagy legalább dombos vidékeken legjobban tenyésznek. Hazai fajtánk javítását főképen korábbi fejlődés és tejbőség tekintetében az elősoroltak némelyikétől ugyan méltán lehetne várni, de többnyire egy közös akadályllyal kell megküzdenünk, az illető állatok kényességével és magas igényeivel! Mindenesetre csak számos következetes és költséges kísérletek nyújthatnak e tekintetben biztos felvilágosítást, mint p. o. a hollandiakra nézve, melyeknek tisztán tenyésztése szerény egyéni nézetünk szerint hazánkra nézve nem ajánlatos!

Értesítvény

a keszthelyi magyar kir. földmives-tanoda felől.

I. A tanoda célja. — E földmives - tanodában főleg majoros-gazdák, kis gazdaságok vezetésére alkalmas s a haszon-kertészet minden ágaiban gyakorlott egyének képeztetnek.

II. Tanítás. — A tanfolyam két évre terjed s október 1-jén veszi kezdetét. A tanítás főleg gyakorlati irányu. A tanoncok az intézeti gazdaság rendes munkásai s a földmives-tanoda tanárának, illetőleg főkertésze-és majoros-gazdájának vezetése alatt minden az intézeti gazdaságban előforduló mezei, kerti és szőlőbeli munkában tényleges részt vesznek; e mellett az udvarban, istállóknban, magtár-, pajta-faragóban stb. alkalmaztattnak.

A gyakorlati beavatás mellett a téli félévben naponta 2—3, a nyári félévben naponta 1—2 óráig a tanteremben oktatást nyernek: a földmivelés, állattenyésztés, kertészet, szőlészet tanszakában, ugyszinte írás-olvasás-, fogalmazás-, számolás- és számvezetésben.—Írószereket az intézet szolgáltat.

III. A fölvtételei föltételek következők:

a) 17, legfeljebb 22 éves kor, b) ép, egészséges testalkat, c) hiteles bizonyítvány erkölcsös előéletéről, kiállítva az illető helyhatóság által, d) olvasás-, írás- és számolásban kielégítő jártasság.

VI. Tan- és tartási díjak.— Minden tanonc oktatás és teljes ellátásért egy évre 50 forintot fizet; továbbá gyógyítási vagy egyéb kisebb költségek és netáni kártételek földözésére még 6 forintot. E díjak a belépéskor lefizetendők

V. Ruházat s ágynemű.— Ruháról, ágyneműről (u. m. vánkos 2 czihával, 2 takaró, 2 lepedő) a tanoncok maguk gondoskodnak, szintugy fehér ruhájok mosatásáról. A tanoncoknak csak egyszerű — az évszakhoz, valamint foglalkozásukhoz mért — szabás-, kelme- és költségre nézve meghatározott egyen-ruha viselése engedtetik meg, melynek készítése és költsége az intézet által ellenőriztetik.

VI. Ösztöndíjak. — Szegénysorsu, példás magaviseletű és szorgalmu tanoncok számára 4 orsz. ösztöndíj van rendszeresítve — egy-egy 50 forintjával, — melyért a már fölvetett tanoncok folyamodhatnak.

VII. Bejelentések a keszthelyi magyar kir. földmives-tanoda tanáránál személyesen vagy írásban f. évi szeptember végeig eszközözendők.

Keszthely.

Az intézet igazgatósága.

Szőlészeti statistikai kimutatása a mezőségi borvidék marosi kerület helységeinek

(Folytatás.)

38. Nagy-Ölyves (Kolozs megye). 4 hold, 600 □öl szőlővel bir, agyag talajon, vegyes hazai fajokkal. 2 hold, 600 □öl karikás mívelés alatt, 2 hold Hilibi Haller rendszere szerint mívelve. Kerül holdanként szakmány mívelés mellett 82 o. é. frtba; terem holdanként 25 akó kitünő bort. 1871-ben elkelt 5 frton, 1872-ben 7 frt 50 kron. Itteni birtokos Dési Sándor átlátva a kor igényeit, a szőlészet terén haladni kíván; most forgattat 4 hold szőlőnek való helyet, s még ez őszön be akarja ültetni. Bár sokan igyekeznének felhasználni a Mezőség e kincs-forrását!

39. Mező-Örményes (Kolozs megye). 13 hold, 553 □öl szőlővel, agyag talajon, karikás mívelés alatt, melyből 2 hold som-szőlő, uj ültetvény, hat hold pedig régi ültetvény, csaknem tisztán kövér- és leányka-szőlővel beállítva. Kerül holdja 80 o. é. frtba, terem holdanként 25 akót.

Itt található meg azon kincset, melyet a borász világ annyiszor hangoztatott, br. Bánffy Albert urnak azon kitünő borát, mely Drezdában is a borok legkitünőbbikének ismertetett el. Szüretett pedig a legjobb faj kövér és valódi leányka-szőlő vegyületekből, nem is gondolva, hogy e két faj terméke a világ első borává nőheti ki magát; a jóságot mindenben hitték rejleni, csak e két faj helyes vegyítékében nem. Br. Bánffy Albert ur jeles gazdatisztje, ki a haladó kor igényeivel teljesen megbarátkozott, rigolirozott földbe ültetett som-szőlőt is, de vajmi káros lenne azért a régen elismert két fajt tovább nem szaporítani! Ezért a gazdatiszt ur a báró urnak beleegyezését fogja kérni, miszerint a rigolirozás alá jövendő táblák megfelelő

arányban kövér és leánykaszőlővel ültetessenek be. Szolgáljon tehát e felséges bor bizonyítékul arra nézve, hogy az ezt adó két ős erdélyi szőlőfajt a Mezőségen nem szabad mellőznünk, hanem annak a Mezőség több ezer holdakra menő kopár hegyein megfelelő tért engedjünk, hogy így e becses termény mielőbb jövedelmi forrásául szolgálhasson.

40. Septér (Tordamegye). 6 hold, vegyes hazai faj szőlővel, agyag talajon, karikás mívelés alatt. Míveltetése kerül holdanként 74 frtba; terem 24 akó jeles bort, mely elkél helyt.

41. Mező-Ujlak (Tordamegye). 8 hold, 1003 □öl területű szőlővel bir, agyag talajon, vegyes hazai fajokkal, karikás mívelés alatt. Kerül holdanként 60 frtba, terem 20 akó közönséges bort, mely elkelt helyt.

42. Királyfalva (Tordamegye) 6 hold, 1414 □öl szőlővel, agyag talajon, kevés sárga homokkal vegyületen. Mívelési mód a karikás, mely kerül holdanként 71 frtba; terem holdanként 20 akót, elkél Sz.-Régenben és Maros-Vásárhelyt akója 7 frt 50 kron.

43. Mező-Rücs (Tordamegye). 15 hold, 347 □öl szőlővel, agyag talajon, vegyes hazai szőlőfajokkal, melyből a nagyobb rész kövér és leánykavegyület. Mívelése kerül holdanként 75 frtba, terem 24 akó kitünő bort, elkelt helyt és Maros-Vásárhelyt, 1872-ben 10 frton akója.

(Folytatása köv.)

Könyvismertetés.

A trágyakezelés népszerű kézikönyve. Magyar gazdák számára, írta Kenesey Kálmán. Budapest, Athenaeum. 1873. Ára 50 kr.

Hogy hazai gazdasági irodalmunk lassankint értékes gyarapodást nyer, s azon nagy hézagok, a melyek még egyes szakokban fennállanak, a hivatottak közreműködésével mindinkább kitelnek, örvendetes jelenség gyanánt említhető. Az előttünk fekvő mű értékes gyarapodásnak nevezhető mind tárgya, mind pedig kezeltetése végett is; mert gazdasági teendőinknek legelhanyagoltabb szakát karolja fel, s e tekintetben teendőinknek helyes irányát oly alakban tüzi ki, hogy azt felfogni s megérteni különösen azon osztály leszen képes, melynek a jó tanácsra leginkább szüksége van.

Természeteszerű az, hogy minden üzletnek azon alapja, mely a létezetést nyújtja és biztosítja, megfelelő míveltetésben részesül. A gazdasági üzlet létalapja a talaj termőképessége lévén, ennek okszerű kihasználása s fenntartása azok a tekintetek, a melyekre az üzletvitelnél folytonos s kiváló figyelemmel kell lennünk. A természet háztartásában minden uj termény a meglevő anyag fogyatkozásának, felhasználtatásának köszöni eredetét; az anyagkészlet folytonos igénybevételnek, fogyasztásnak van alávetve, s így mint véges tárgynak, a szerint tűnik föl korábban vagy később a határa, a mint az igénybevétel mértéke erősebb vagy gyengébb volt. Gazdasági működés-

sünk keretében a talaj termőképességének megőrzése, tartamának a leghoszszabb időkre való kiterjesztése azon törvény, a melynek eljárásainkat alá kell rendelnünk. Az elvont talajrészek utánpótlása, a trágyázás nyújt csak biztosítékot az üzlet sikere és haszna iránt, s figyelembe nem vétele előbb-utóbb keserű bünhődéssel érezteti, s taníttatja meg a gazdával nagy fontosságát. Korunk tudományos vizsgálatainak eredményeiből tudjuk részletesen, minő és mennyi anyagot von el minden termény a talajból, s tudjuk, mily anyagokat, s mily mértékben kell visszaadnunk a földnek az elvontakért; tudjuk azt is, hogy az utánpótlásban hol és mennyiben nyújt segédkezet a természet; de világosan áll előttünk az is, hogy az utánpótlás munkájából az emberi tevékenységre maradt és marad az orosz-lánrészt.

Hazánk gazdálkodási módjában sajnosan kell beismernünk, hogy közel sem adják vissza gazdáink a földnek azt, a mit belőle elvesznek, s trágyázási eljárásaink nagy részben nélkülözik azon helyes alapot, melyet a tudomány segítségével ma már felismerni sikerült. Igaz ugyan, hogy áldottabb talajviszonyaink könnyen feledtethetik még egyelőre az utánpótlás iránti kötelezettséget, szintén talajunk nagyobb erejének lehet némileg betudni azt, hogy a trágyázásra vonatkozó ismeretek nem lehettek oly általánosakká minden hazai gazda előtt, mint a külföldieknél, a

kiket részint a szükség, részint a komolyabb gondolkozás az ismeretek megszerzésére s az ezek után való cselekvésre már korábban megtanított. Azonban az általános érvényű törvények elől nem lehet már honi gazdáinknak tovább is kitérniök; meg kell ismerkedniök a termelés föltételeinek törvényeivel, s szigorúan kell azokhoz alkalmazkodniök.

A szükséges ismereteknek kifejtését, s az ezek után való cselekvés irányának kitűzését nyerte feladatául az itt szóban levő munka, melynek tudós s tapasztalt szerzője honi gazdálkodási eljárásunk hű rajza után a trágyázásra vonatkozó ismeretek s teendőknek oly élénk s érthető leírását adta, hogy a munka feladatának, t. i.: „népszerűnek“ lenni teljesen megfelel, s gazdasági ügyünk iránti érdekeltségéből azt mondjuk mellette, miszerint nem szabadna gazdának lenni, a kinek ezen könyvecske asztalán és fejében meg ne legyen!

A „Szántóvető arany szabályai“ s több, s általánosan ismert művek nagynevű szerzőjének jelen munkáját nem ajánlhatjuk eléggé gazdaközönségünknek, melynek — hogy azt legmértőbben bemutathassuk — ide iktatjuk egyik fejezetét. (Lásd az előbbi cikket: A trágya kezelése a szántóföldön.)

V. S.

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozs	zab	török- b u z a	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajezárokbán.										
Kolozsvár	august. 28	730—760	560—580	490—515	130—150	480—490	130	130	1000	22
Nagy-Várad	august. 5	540—680	450—490	340—410	120—150	360—400	110	80	950	26
Maros-Vásárhely	august. 21	600—650	400—470	400—480	100—150	370	180—200	60—160	1060	20
Károly-Fehérvár	august. 18	550—560	390—410	330—360	130—150	—	120—135	90—100	1000	20
Nagy-Szeben	julius 29	600—667	493—547	393—433	140—167	400	80—85	60	700	22
Brassó	julius 29	633—699	566	450—473	146—153	332	—	—	—	22
Besztercze	august. 21	650—670	450—470	480—500	170—190	—	120—160	80—100	750	20
Nagy-Enyed	august. 21	540—560	440—460	340—350	130—150	—	180—190	40—60	1100	18
Szamosujvár	august. 4	600—680	450—480	400—420	160—170	—	160—170	50	1200	20
Deés	august. 19	630—650	440—450	350—400	130—160	—	180—190	75—100	800	18
Torda	julius 15	660—800	620—680	440—460	290—200	—	190—200	75—100	800	18

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 75 frt 75 kr. Ezüst árkelet 105.80.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 4070 drb. A forgalom élénk. A vágósúly mázsáját, hizó ökröknél, tekintet nélkül a fajtára, 33—35 frton fizették.

EGYVELEG.

* **Értesítés.** Lapunk idei 30. számában egy felhívást közöltünk, hogy mindazon t. birtokos urak, kik ép, egészséges rozsa- és üszögmentes buza vagy rozszetmag felett rendelkeznek s abból egy bizonyos mennyiséget áruba is bocsáthatnak, egyletünk titkári hivatalához bejelenteni sziveskedjenek. — Ezen felhívásra eddigelé a következő t. birtokos uraktól kaptunk tudósítást: Gr. Béldi Ferencz-nél Báldon és Méhesen (Mezőség) több ezer véka rozsa- és üszögmentes buza van eladó; Gr. Wass Albert urnál Mező-Záhon 800 véka buza; Gr. Wass Ádám urnál Czegében 2000 véka buza; Gr. Wass Jenő urnál ugyancsak Czegében 1000 véka buza. A Gr. Wass Ádám és Jenő ur buzájának ára nagy vékánként az apahidai vasuti állomáshoz (Kolozsvártól krb. 2 mértföld) szállítva 4 o. é. forint. Csulak Dániel urnál Kolozsvárt 150 véka rozsz; Marton Albert urnál Giroilton u. p. Szamosujvár 200 véka buza.

* A gypset biztos szernek monják a mezei egerek kiirtására, melyek a téli időjárás folytán nem pusztultak el. Ugyanis ha a vetéseket kora tavasszal gypsszel hintjük meg, az egerek melyek az így meghintett fiatal növény részeiből esznek, azonnal elpusztulnak. Ezen könnyen alkalmazható és olcsó szerrel anyival is inkább kísérletet tehetünk, mivel a gyps a szántóföldeken, mint trágya is kitűnő szolgálatot tesz, ha az egerekre pusztító hatással nem lenne is.

TARTALOM: Gazdasági gépek s eszközök a világiállításon. — A trágya kezelése a szántóföldön. — **Társalgó:** Világiállítási levelek XIII. — Értesítvény a keszthelyi földmives-tanoda felől. — Szőlészeti statisztikai kimutatása a mezőségi borvidék marosi kerület helységeinek. — Könyvismertetés. — Egyveleg. — Piacziárak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **VÖRÖS SÁNDOR.**

Hirdetések.

Jelzalog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb összegig 6% kamat 1% törl. illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a leggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar- és kereskedelmi ügynöki irodá.
Kolozsvárt, óvár, bástyauteza 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3.) (31—43.)

VICTORIA

biztosító társaság Kolozsvárt

(1) melynek biztosítéki alapja az 1871-ki zárlat szerint törzs- és tartalék tőkében s évi bevételekben **5 millió.** (16—24)

Biztosításokat fogad el

Tűz-, jég-, szállítási károk ellen, ugy az ember életére.

Az épület-biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánltatnak a Victoria által életbeléptetett társas-árva vagyon és egyházi biztosítás, mire nézt külön, rendkívül kedvezményes díjszabások vannak megállapítva. Házberendezések, mint: butor-, fehér-, ágy-, ruhanemű stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál. Ezekon kívül is biztosítás nyújtatik mindennemű lak- és gazdasági épületekre, gyárookra, malmokra, vasuti építkezésekre, kereskedelmi raktárookra, boltban levő czikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra, szabadban és fedél alatt levő gabona és széna takarmányokra, — tűz, villámcsapás, robbanás és kihurcolkodás veszélye ellen.

Egyszersmind felhivatik a t. közönség **életbiztosítási** ajánlatait is a Victoriánál tenni meg, mely minden irányu módozataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

Életbiztosítási példa:

Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkénti díja:

a biztosító

20 — 30 — 40 — 50 éves

korában kezdőleg

34 frt 60 kr. 45 frt 40 kr. 63 frt 40 kr. 95 frt 20 kr.

Ezekon kívül minden módozatok, mint halálesetben fizetendő tőkék, a biztosítónak még életében fizetendő tőkék, gyermekek számára nevelési kiházasítási vagy létrahozmeneteli tőkék, nyugdíj vagy életjáradék összegek, temetkezési költségek biztosítása, ugy tulélési csoportokba beállítás is elfogadtatik, mindnyája kedvezményes díj s nyereségben 5% részesülés mellett.

Előforduló károk, azonnal becsültetnek és rendeztetnek.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők s vidéki ügynökségek

a „VICTORIA” biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvárt

Wagner.

Szász.